

Opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustus digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuuden ja säilyttämisen tukemiseen, yhteisiin palveluihin yleisille kirjastoille sekä museoiden kulttuuriympäristötiedon kehittämiseen

LIITE 1. Hankesuunnitelma 2.10.2022

Hankkeen nimi

Keski-Uudenmaan kulttuuriympäristötiedon avaaminen

Hankkeen vastuhenkilö: Elina Kallio, kulttuuriympäristöyksikkö, Helsingin kaupunginmuseo

Hankesuunnitelma

Lähtötilanne ja tarvekuvaus

Helsingin kaupunginmuseo (HKM) on v. 2022 ottanut käyttöön Kookos-kokoelmahallintajärjestelmän ja FINNAn tietolähteen vaihto on toteutettu elokuussa. Tämä on keskeyttänyt kulttuuriympäristöaineiston julkaisemisen FINNAssa, koska vastaavuuskartoitus (I. mappaus) on keskeneräinen. HKM:n kulttuuriympäristöaineisto on laaja ja merkittävä tietovaranto kulttuuri- ja rakennushistorialliselle tarkastelulle ja tutkimukselle ja sen avoimuus on tärkeää.

HKM:n alueellisella vastuumuseoalueella Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon saatavuus on rajallista ja vaihtelevaa ja kunnat tarvitsevat neuvontaa sen digitaalisen saavutettavuuden parantamisessa. Kuntien yleisimmin kulttuuriympäristöaineiston tallentamiseen käyttämät järjestelmät on suunniteltu vastaamaan ensisijaisesti viranomaistyön kuten maankäytönsuunnittelun ja rakennusvalvonnan vaatimuksia eivätkä ne palvele tai välttämättä edes mahdollista tiedon avoimuutta.

Hankkeen tavoitteet ja rajaukset

Keski-Uudenmaan kulttuuriympäristötiedon avaaminen -hankkeen kaksi päätavoitetta ovat:

1. Kehittää Kookos-kokoelmanhallintajärjestelmän hyödyntämistä kulttuuriympäristöaineistojen avaamisessa ja tallentamisessa yhteistyössä muiden järjestelmää käyttävien museoiden kanssa sekä julkaista HKM:n kulttuuriympäristöaineistoa FINNAssa ja Europeanassa. Julkaiseminen on keskeytynyt järjestelmävaihdon vuoksi ja jatkaminen edellyttää kulttuuriympäristöaineiston vastaavuuskartoitusta (I. mappaus).
2. Selvittää Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon saatavuus kyselyllä ja sen perusteella edistää ja tarjota kunnille kahdenvälistä neuvontaa digitaalisen saavutettavuuden parantamiseksi.

Lisäksi tavoitteena on täydentää HKM:n kulttuuriympäristöaineiston luettelointia kiinteällä rakennustunnuksella ja selvittää aineistojen avaamista Helsingin karttapalvelussa kokoelmanhallintajärjestelmän rajapinnan avulla kulttuuriympäristötiedon saavutettavuuden parantamiseksi ammattilaisille ja myös kaupunkilaisille.

Hanke on alueellinen ja rajautuu maantieteellisesti Helsingin kaupunginmuseon alueelliselle vastuumuseoalueelle ja sen kymmeneen kuntaan, jotka ovat Helsingin ohella Espoo, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Tuusula ja Vantaa.

Hankkeen kokemuksia ja tuloksia voivat hyödyntää kaikki alueelliset vastuumuseot ja erityisesti Kookos -kokoelmanhallintajärjestelmää käyttävät museot.

Toteutus ja aikataulu

Hankkeessa on kaksi rinnakkaista osahanketta, kulttuuriympäristöaineistojen tallennus Kookos-kokoelmanhallintajärjestelmään ja HKM:n kulttuuriympäristöaineistojen julkaiseminen FINNAssa ja Europeanassa sekä alueellisella vastuumuseoalueen Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon digitaalisen saatavuuden parantaminen.

Tärkein toimenpide kulttuuriympäristöaineistojen tallennuksessa ja HKM:n kulttuuriympäristöaineistojen julkaisemisessa on luoda vastaavuuskarttoitus LIDO-formaattiin. HKM on jo järjestelmän käyttöönottoprojektin aikana aloittanut yhteistyön Arkkitehtuurimuseon ja Museoviraston Tiedonhallinta-yksikön kanssa yhdenmukaisten julkaisu- ja tallennuskriteerien luomiseksi. Vastaavuuskartoituksen lähtö- ja vertailukohtana on Rakennetun ympäristön tietokomponenttikirjasto. Lisäksi osatavoitteena on luoda malli laajemman rakennushistoriallisen inventointitiedon tallentamiselle ja avaamiselle, jossa pilottitoimenpiteenä on porrashuoneinventoinnin tallennus ja avaaminen. Selvitys aineiston avaamisesta Helsingin karttapalvelussa kokoelmanhallintajärjestelmän rajapinnan avulla on toinen merkittävä toimenpide kulttuuriympäristötiedon avaamiseksi. HKM:n kulttuuriympäristöaineiston luetteloinnin täydentäminen kiinteällä rakennustunnuksella on välttämätön toimenpide, jotta kohdetiedot on mahdollista avata karttapalvelussa.

Toisen osahankkeen, Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon digitaalisen saatavuuden parantamisessa ensimmäinen toimenpide on järjestää kysely kulttuuriympäristötiedon saatavuudesta. Jatko-toimenpiteet ovat kuntakohtaisia ja niiden tavoitteena on tarjota kunnille kahdenvälistä neuvontaa digitaalisen saavutettavuuden parantamiseksi.

Hankkeen toteutusta johtaa projektipäällikkö. Projektitutkija vastaa luettelointiin ja sen täydentämiseen liittyvistä toimenpiteistä sekä kyselystä. Projektipäällikkö ja projektitutkija toimivat yhteistyössä kulttuuriympäristötiimin kanssa. Hankkeen koordinoinnista vastaa kokoelmanhallintajärjestelmän pääkäyttäjistä muodostettu projektiryhmä.

Hanke toteutetaan 1.1.-31.12.2023. Projektipäällikön ja -tutkijan rekrytointi käynnistetään kuitenkin heti myönteisen avustuspäätöksen jälkeen marras-joulukuussa 2022. Ajallisesti viimeinen toimenpide ovat molempien osahankkeiden arviointikyselyt sekä hankeraportointi.

Yhteistyökumppanit

Hankkeen kahden päätavoitteen näkökulmasta keskeisimmät yhteistyökumppanit ovat Helsingin kaupunginmuseon alueellisen vastuumuseoalueen eli Keski-Uudenmaan yhdeksän kuntaa, Espoo, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Tuusula ja Vantaa ja erityisesti niiden maankäytönsuunnittelun ja rakennusvalvonnan asiantuntijat sekä museot. Helsingin kaupunkiorganisaatiossa keskeinen yhteistyökumppani on

kaupunkiympäristön toimiala (KYMP) ja vastaavat maankäytönsuunnittelun ja rakennusvalvonnan asiantuntijat siellä.

Järjestelmätoimittajan eli Suomen Museoliiton Kookostiimi sekä Arkkitehtuurimuseo, ja Museoviraston Tiedonhallinta-yksikkö ovat samoin keskeisiä yhteistyökumppaneita. Yhteistyö Kansalliskirjaston FINNA-tiimin kanssa on myös olennaista.

Hankkeessa on lisäksi tavoitteena tehdä yhteistyötä Helka Helsingin kaupunginosayhdistykset ry:n kanssa erityisesti muiden kuin kulttuuriympäristön sekä maankäytön ja rakennusvalvonnan asiantuntijoiden osallistamisessa ja tavoittamisessa.

Tavoitteena on myös käydä vuoropuhelua hankkeen tavoitteista ja toteutuksesta sekä Itä-että Länsi-Uudenmaan alueellisten vastuumuseoiden kanssa.

Hankkeen kohderyhmä ja sen osallistaminen

Kohderymänä ovat kaikki Helsingin ja Keski-Uudenmaan rakennetusta kulttuuriperinnöstä kiinnostuneet, sekä ammattilaiset että yksityishenkilöt. Ammattilaisista kohderymänä ovat erityisesti kulttuuriympäristön sekä maankäytönsuunnittelun ja rakennusvalvonnan asiantuntijat ja ao. alojen opiskelijat sekä toimittajat ja muut viestinnän ammattilaiset. Helsingin ja Keski-Uudenmaan kuntien asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat muodostavat keskeisen ja huomattavan laajan yksityishenkilöiden kohderyhmän.

Molemmissa osahankkeissa kohderyhmän osallistaminen tavoitteiden saavuttamiseksi on keskeistä. Kulttuuriympäristöaineistojen tallennuksessa Kookos-kokoelmanhallintajärjestelmään ja FINNAssa julkaisemisessa tärkein toimenpide on luoda vastaavuuskartoitus. Mappaussuunnitelmasta kerätään ennen sen vahvistamista palautetta kahdella erikseen ammattilaisille ja kaupunkilaisille järjestettävällä verkkokyselyllä, joiden näkökulmana on arvioida avattavan aineiston tietosisällön käytettävyyttä ja tarpeellisuutta. Kun aineistot on avattu, tulosten arvioimiseksi järjestetään molemmille kohderyhmille yhteinen kysely.

Toisen osahankkeen, Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon saatavuuden parantamisen, ensimmäinen toimenpide on järjestää ammattilaisten kohderyhmälle kysely nykytilasta ja tavoitteista. Toteutus tulee rakentumaan kyselyn tuloksille ja yhteistyökumppanit kunnissa ovat siinä keskeisessä roolissa. Tulosten arvioimiseksi järjestetään samoin kysely kohderyhmälle.

Tulokset sekä niiden arviointi ja hyödyntäminen

Helsingin ja Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon digitaalisen saatavuuden parantuminen on merkittävin hankkeelta odotettava alueellinen tulos. Hankkeen tuloksena Helsingin kaupunginmuseo voi jatkaa kulttuuriympäristöaineiston julkaisemisesta FINNAssa ja Europeanassa ja avata lisäksi kohdetiedot Helsingin karttapalvelussa, mikä helpottaa kaupungin sisäistä kulttuuriympäristötyötä ja luo rajapintoja älykkääseen kaupunkisuunnitteluun. Julkaistava aineisto on lisäksi täydentynyt kiinteällä rakennustunnuksella.

Alueellisena tuloksena on lisäksi muiden Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristöaineistojen digitaalisen saatavuuden asteittainen parantuminen, kun kunnat tiedostavat tiedon avaamisen tarpeellisuuden viranomaistyötä laajemmin ja sen asettamat vaatimukset. Kulttuuriympäristöaineistojen saatavuuden parantamiseksi tehtävät kuntakohtaiset suunnitelmat ja toimenpiteet tarjoavat esimerkkejä hyvistä käytännöistä paitsi alueen toisille kunnille myös laajemmin.

Hankkeen valtakunnallisena tuloksena odotetaan kulttuuriympäristöaineistojen yhdenmukaisia, Rakennetun ympäristön tietokomponenttikirjastoon perustuvia julkaisu- ja tallennuskriteerejä Kookos-kokoelmahallintajärjestelmää käyttäville museoille. Helsingin kaupunginmuseon merkittävän kulttuuriympäristöaineiston julkaiseminen ja tallentaminen näillä kriteereillä luo muille museoille esimerkin hyvistä käytännöistä. LIDO-mappausta voivat hyödyntää kaikki Kookos -kokoelmanhallintajärjestelmää käyttävät museot. Se tulee myös edistämään järjestelmän käyttöä kulttuuriympäristöaineistojen tallennukseen järjestelmää jo käyttävissä tai sen hankintaa suunnittelevissa museoissa. HKM tulee esittelemään kriteerejä ja vastaavuuskartoitusta sekä vastuumuseoalueen kunnille että muille kulttuuriympäristötehtävää hoitaville vastuumuseoille.

Molemmissa osahankkeissa kohderyhmille järjestetään tulosten arvioimiseksi kysely. Arviointikyselyt ovat ajallisesti hankkeen viimeiset, tuloksellisuusraportointia edeltävät toimenpiteet. Helsingin kaupunginmuseon aineistojen osalta tuloksia mitataan lisäksi määrällisesti FINNAn ja Helsingin karttapalvelun käyttö- ja kävijämäärillä.

Hankkeen koordinoinnista vastaava projektiryhmä päättää todennäköisesti myös nimetä hankkeelle ohjausryhmän mahdollisen myönteisen avustuspäätöksen jälkeen.

Keski-Uudenmaan kulttuuriympäristötiedon avaaminen -hankkeen hakukohtaiset perustelut

Keski-Uudenmaan kulttuuriympäristötiedon avaaminen -hanke keskittyy Helsingin ja alueen yhdeksän muun kunnan kulttuuriympäristötiedon laadun ja saatavuuden kehittämiseen ja vastaa näin haun ensisijaiseen myöntöperusteeseen. Lähtökohtana on perusteiden mukainen järjestelmänvaihdos, HKM:n siirtyminen Kookos-kokoelmahallintajärjestelmään ja sen edellyttämä vastaavuuskartoitus kulttuuriympäristöaineiston julkaisemiseksi.

Hankkeessa on kaksi osahanketta, HKM:n kulttuuriympäristöaineistojen tallennus Kookos-kokoelmanhallintajärjestelmään ja julkaiseminen FINNAssa sekä Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon digitaalisen saatavuuden parantaminen. Tärkein toimenpide aineistojen tallennuksessa ja julkaisemisessa on LIDO-formaatin vastaavuuskartoitus, jonka lähtö- ja vertailukohtana on Rakennetun ympäristön tietokomponenttikirjasto. Osahanke vastaa näin myöntöperusteeseen yhteensopivuudesta kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön tiedon ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvausten kanssa. Tavoitteina on lisäksi selvittää aineiston avaamista Helsingin karttapalvelussa kokoelmanhallintajärjestelmän rajapinnan avulla ja täydentää luettelointia kiinteällä rakennustunnuksella. Molemmat toimenpiteet vastaavat haun perusteita tukea tiedon avaamista ja tietosisällön täydentämistä sekä rajapintojen toteutusta. Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon digitaalisen saatavuuden parantamisen osahanke vastaa keskeisesti hakuperusteeseen tiedon avaamisesta.

Tavoitteena on vastata myöntöperusteisiin saavuttamalla sekä alueellisia että valtakunnallisia tuloksia. Helsingin ja Keski-Uudenmaan kuntien kulttuuriympäristötiedon digitaalisen saatavuuden parantuminen on merkittävin siltä odotettava alueellinen tulos. Valtakunnallisena tuloksena odotetaan kulttuuriympäristöaineistojen yhdenmukaisia, Rakennetun ympäristön tietokomponenttikirjastoon perustuvia julkaisu- ja tallennuskriteerejä.

Hankkeen Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämien avustusten yleisten perusteiden mukaisuus

Hanke kehittää Helsingin ja alueen yhdeksän muun kunnan kulttuuriympäristötiedon laatua ja saatavuutta ja edistää siten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä mahdollisuuksia yhteiskunnan uudistamiseen luovasti ja vastuullisesti. Helsingin kulttuuriympäristöohjelmassa 2022 yhtenä linjauksena on kulttuuriympäristötiedon saavutettavuuden parantaminen. Kulttuuriympäristötiedon digitaalisuuden edistäminen luo yleisen tietoisuuden lisääntymisen ohella ammatillista osaamisketteryyttä, mikä taas liittyy laajemmin kestäväen kehityksen tavoitteisiin.

Kohderyhmän osallistaminen tavoitteiden saavuttamiseksi on keskeistä molemmissa osahankkeissa. Helsingin kaupunginmuseon kulttuuriympäristöaineistojen tallennuksen ja julkaisemisen osahankkeessa on tavoitteena tehdä yhteistyötä Helka Helsingin kaupunginosayhdistykset ry:n kanssa erityisesti helsinkiläisten osallistamisessa ja tavoittamisessa.

Hanke edistää myös osaltaan Helsingin kaupunginmuseon – Keski-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon kulttuuriympäristötehtävän tieto ja digitalisaatio -kokonaisuuden tavoitteita.